

Enligt sändlista

Brott mot föreskrifter enligt covid-19-lagen – Ändringar i Riksåklagarens föreskrifter om ordningsbot för vissa brott

Riksåklagarens förslag

Överträdelser av föreskrifter enligt covid-19-lagen om förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek och förbud mot att vistas på vissa platser ska kunna bestraffas med 2 000 kr i penningböter genom ordningsbot som utfärdas av polis.

Inledning och bakgrund

Vid Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum har ett förslag utarbetats till en ny bilaga till Riksåklagarens föreskrifter (1999:178) om ordningsbot för vissa brott avseende överträdelser av föreskrifter enligt lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (nedan covid-19-lagen). Brotten föreslås föras in som bilaga 26 till föreskrifterna. Förslaget översänds härmed på remiss och, vad beträffar Polismyndigheten, samtidigt för samråd enligt 48 kap. 14 § rättegångsbalken. Förslaget till riksåklagarens föreskrifter bygger på lagförslaget i propositionen *En tillfällig covid-19-lag* (prop. 2020/21:79) som riksdagen antog den 8 januari 2021.

Enligt covid-19-lagen straffsanktioneras överträdelser av föreskrifter som meddelats av regeringen om förbud mot att samlas i ett sällskap av viss storlek samt föreskrifter av regeringen eller kommun om förbud mot att vistas på vissa särskilt angivna platser (se 12 och 13 §§ covid-19-lagen). Straffskalan är penningböter (se 24 § covid-19-lagen). Mot den bakgrunden finns förutsättningar för att ge polis möjlighet att utfärda föreläggande om ordningsbot enligt 48 kap. rättegångsbalken.

Utgångspunkter för bedömningen av vad bötesstraffet bör bli

Om annat inte är föreskrivet bestäms penningböter till lägst 200 kr och högst 4 000 kr (se 25 kap. 3 § brottsbalken). Till skillnad mot dagsböter tas inte någon hänsyn till den berördes inkomst och andra ekonomiska förhållanden eller till hans eller hennes ålder när böternas storlek bestäms.

Genom Riksåklagarens föreskrifter om ordningsbot för vissa brott, den s.k. ordningsbetskatalogen, ges polis möjlighet att utfärda böter för vissa på förhand utvalda brott. Straffen för dessa brott är också i förväg fastställda. Förfarandet är schabloniserat och förenklat. Ett godkänt föreläggande av ordningsbot är jämställt med en lagakraftvunnen dom. Det regelverk som styr ordningsbotsinstitutet finns främst i 48 kap. rättegångsbalken, men även bl.a. i ordningsbetskatalogörelsen (1968:199). Ordningsbetskatalogen finns i sin helhet på Åklagarmyndighetens hemsida:

<https://www.aklagare.se/om-oss/dokument/ordningsbetskatalog/>

Ordningsbetskatalogen innehåller till största delen brott mot olika trafikrelaterade författningar såsom trafikförordningen (1998:1276) och fordonsförordningen (2009:211). Vad gäller dessa brott kan konstateras att bötesbeloppets storlek varierar från 400 kr till 4 000 kr. De brott som har bötesbelopp om 3 000–4 000 kr är i stora delar mer tydligt riskfyllda ur trafiksynpunkt. Det finns dock även brott som närmast har karaktär av näringsrättsliga ordningsföreseelser som har så höga bötesbelopp, exempelvis då en taxiförare inte har sin taxiförarlegitimation väl synlig, bilaga 22 nr 3.

Bland övriga brott i ordningsbetskatalogen kan nämnas vissa brott mot ordningslagen (1993:1617). Bötesbeloppen är vad beträffar denna lag relativt sett låga, som exempel kan nämnas att bötesbeloppet för att bryta mot kommunal föreskrift avseende affischering är bestämt till 1 000 kr och bötesbeloppet för att bryta mot kommunal föreskrift avseende ambulerande försäljning är bestämt till 1 800 kr. Ett annat brott av likartad karaktär är järnvägslagens regler om tillträde till spårområde, bilaga 17. Mot bakgrund av bl.a. ökande s.k. spårsporing och de konsekvenser det kan föra med sig höjdes bötesbeloppet år 2016 från 1 000 kr till 3 000 kr.

Det är dock svårt att utifrån en jämförelse med andra brott få ledning för ett lämpligt bötesbelopp för en överträdelse av föreskrifter enligt covid-19-lagen.

För det första täcker ordningsbetskatalogen ett mycket stort antal brott som varierar från ageranden med ingen eller försumbar risk för liv och hälsa till högriskbeteenden som kan vålla allvarliga skador och dödsfall såväl för den som bryter mot reglerna som andra enskilda. När det gäller överträdelser av föreskrifter enligt covid-19-lagen ser risktagandet annorlunda ut. Den direkta effekten av en överträdelse är betydligt mer svårförutsebar än exempelvis en rödljuskörning i livlig trafik, men följd effekterna kan potentiellt drabba många

fler än vid en trafikförseelse och även få andra konsekvenser för samhället och för enskilda. Samtidigt är överträdelser av föreskrifter enligt covid-19-lagen ett brott även om det står helt klart att det i det enskilda fallet inte funnits någon risk för att smitta skulle spridas. I sammanhanget kan det också noteras att allvarligare fall av smittspridning kan bestraffas med dagsböter enligt bestämmelserna om vållande till sjukdom enligt 3 kap. 8 § brottsbalken och framkallande av fara för annan enligt 3 kap. 9 § brottsbalken.

För det andra kommer straffansvaret för överträdelser av föreskrifter enligt covid-19-lagen att träffa även ungdomar i åldrarna 15–18 år. Ordningsbrottskatalogen omfattar visserligen personer i den ålderskategorin, men eftersom en stor del av brotten rör överträdelser med fordon som bara får föras av vuxna, är det inte lika vanligt att så unga personer får ordningsbot. När det gäller föreskrifter enligt covid-19-lagen kan även mycket unga personer bötfällas. Deras påföljder är normalt reducerade. Även detta bör påverka bedömningen av vad som kan anses vara ett rimligt bötesbelopp.

Det är också av intresse att bötesbeloppet framstår som en rimlig och adekvat påföljd och därmed förväntas få acceptans i samhället.

Riksåklagarens bedömning och förslag

Vid en sammantagen bedömning anser riksåklagaren att beloppet 2 000 kr är en lämplig nivå för penningböter för överträdelser av föreskrifter som meddelats med stöd av covid-19-lagen. Det är ett belopp som ligger något över den lägsta dagsbotsnivån (30 dagsböter à 50 kr) och som är tillräckligt högt för att signalera allvaret i överträdelsen. Samtidigt bör de högsta penningbotsbeloppen reserveras för gärningar där det finns en koppling mellan det egna agerandet och en mer tydlig risk för någons liv eller hälsa.

Det finns inte anledning att göra skillnad på överträdelser av olika typer av föreskrifter då samtliga föreskrifter främst syftar till att skydda liv och hälsa, även om enskilda överträdelser kan skilja sig åt. Det är också angeläget att ha ett tydligt, lättillämpat och förutsebart regelverk.

Den nu föreslagna författningen avser endast tillämpningen av straffbestämmelser i annan författning som beslutats av riksdagen. Av denna anledning behövs inte någon konsekvensutredning enligt 5 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Besvarandet av remissen

Synpunkter på förslaget önskas senast fredag den 15 januari 2021 kl 12:00 till registrator.utvecklingscentrum@aklagare.se med kopia till isabelle.bjursten@aklagare.se och johan.bulow@aklagare.se

Vänligen ange vårt diarienummer ÅM2021-14.

Frågor om remissen kan i första hand besvaras av kammaråklagaren Isabelle Bjursten, telefon 010-562 55 45. Generella frågor om ordningsbetskatalogen och ordningsbotsinstitutet kan i första hand besvaras av kammaråklagaren Johan Bülow, telefon 010-562 61 71.

Peter Lundkvist
vice överåklagare

Isabelle Bjursten
kammaråklagare

Bilagor:

Förslag till bilaga 26

Sändlista

Domstolsverket
Folkhälsomyndigheten
Polismyndigheten
Socialstyrelsen
Sveriges kommuner och regioner